

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ПАМ'ЯТКИ САКРАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ВОЛИНИ

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство
освітньо-професійної програми «Музейний менеджмент,
культурний туризм»

Луцьк – 2022

Силабус освітнього компонента «ПАМ'ЯТКИ САКРАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ВОЛИНИ» підготовки бакалавра, галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство, за освітньо-професійною програмою «Музейний менеджмент, культурний туризм».

Розробник: Ковальчук Євгенія Іванівна, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, кандидат історичних наук, доцент.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(Надольська В. В.)

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності протокол № 3 від 20 жовтня 2022 р.

Завідувач кафедри

(Гаврилюк С. В.)

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	02 Культура і мистецтво	Вибірковий
		Рік навчання 4
Кількість годин/кредитів 240/8	027 Музеєзнавство, пам'яткознавство	Семестр 8-ий
		Лекції 40 год.
		Практичні (семінарські) 38 год.
ІНДЗ: немає	Музейний менеджмент, культурний туризм	Самостійна робота 146 год.
		Консультації 16 год.
	Бакалавр	Форма контролю: залік
Мова навчання – українська		Навчальний план 2020 р.

II. Інформація про викладача

Ковальчук Євгенія Іванівна

кандидат історичних наук

доцент

доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

Контактна інформація: (0956874544, eikov@ukr.net)

Дні занять: (<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>)

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. ОК «Пам'ятки сакральної спадщини Волині» належить до переліку вибірових навчальних дисциплін і спрямований на: вивчення здобувачами вищої освіти різних видів пам'яток сакрального (релігійного) мистецтва, зокрема: культової архітектури, живопису, скульптури, а також процесів розвитку сакрального мистецтва і формування музейних колекцій.

2. Пререквізити та постреквізити освітнього компонента.

Пререквізити: «Вступ до спеціальності», «Україна: історія, культура, ментальність», «Музеєзнавство», «Пам'яткознавство», «Фондова та науково-дослідна робота музеїв», «Світова культурна спадщина», «Культурний туризм», «Туристичні ресурси».

Постреквізити: Набуті компетентності можуть бути використані під час складання атестаційного екзамену, написання кваліфікаційної роботи.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є формування у здобувачів вищої освіти знань з історії розвитку сакрального мистецтва України, як складової частини сакральної спадщини людства; процесів колекціонування, створення приватних та музейних збірок; реставрації, збереження і популяризації сакральних пам'яток (іконографії, декоративно-ужиткового мистецтва, ін.).

Завдання: оволодіти понятійно-термінологічним апаратом курсу, основними напрямками розвитку сакрального мистецтва на Волині, його типами і видами; вітчизняною та зарубіжною практикою використання сакральних пам'яток у профільних та музезнавчих дослідженнях, фондovій, експозиційно-виставковій, культурно-освітній роботі музеїв; сформуванню знань про унікальні зразки сакрального мистецтва Волині, які зберігаються в українських та зарубіжних музеях.

4. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Цінування і повага різноманітності та мультикультурності. ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 3. Здатність діяти відповідно до чинного законодавства (України та міжнародного) у галузі музейної справи, пам'яткоохоронної діяльності та культурного туризму. СК 6. Здатність до атрибуції й експертизи об'єктів історико-культурної спадщини. СК 8. Здатність забезпечувати ефективне використання та популяризацію об'єктів історико-культурної та природної спадщини відповідно до пам'яткоохоронного законодавства.

Програмні результати навчання (ПР): ПР 1. Використовувати міждисциплінарний підхід в атрибуції об'єктів історико-культурної спадщини. ПР 2. Аналізувати й узагальнювати історико-культурний матеріал у певній системі. ПР 4. Визначати стан збереженості музейних предметів, об'єктів історико-культурної спадщини, пам'яток природи та розробляти програму відповідних пам'яткоохоронних заходів. ПР 11. Проводити пошукову роботу з метою з'ясування перспектив виявлення нових, значущих

з точки зору обліку, об'єктів культурної спадщини. ПР 12. Досліджувати та інтерпретувати історико-культурну інформацію музейних предметів, об'єктів культурної спадщини, природних пам'яток.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.(сем.)	Сам.р об.	Конс.	Форма контролю /Бали
Змістовий модуль 1. Сакральне мистецтво: поняття, символи, види.						
Тема 1. Вступ до курсу.	14	2	2	10		РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 2. Зміст поняття «сакральне мистецтво».	28	6	4	16	2	РМГ, РЗ/К, Р/8
Тема 3. Джерела до вивчення історії сакрального мистецтва.	20	4	4	10	2	РМГ,РЗ/К, Р, ДС/8
Тема 4. Етапи і основні напрями розвитку сакрального мистецтва.	22	4	2	14	2	РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 5. Види сакрального мистецтва.	24	4	4	14	2	ДС/8
Тема 6. Твори релігійного мистецтва як художній і духовний феномен.	26	4	4	16	2	РМГ, РЗ/К, Р/8
Разом за модулем 1	134	24	20	80	10	40
Змістовий модуль 2. Пам'ятки сакрального мистецтва Волині.						
Тема 7. Джерела до історії сакрального мистецтва Волині XII–XX століть.	16	2	2	12		РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 8. Християнська культова архітектура Волині: загальна характеристика і особливості розвитку.	12	2	2	8		РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 9. Іконостас: історія розвитку, характеристика, місце і значення в християнському віровченні (на прикладі волинських пам'яток).	16	2	2	10	2	РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 10. Холмська Чудотворна ікона XI–XII століть.	16	2	4	10		РМГ, РЗ/К, Р/8
Тема 11. Пам'ятки волинської іконописної школи: особливості іконографії і техніки письма.	10	2	2	4	2	РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 12. Пам'ятки сакральної спадщини Волині	10	2	2	6		РМГ, РЗ/К, Р/4

в музейних збірках України.						
Тема 13. Музей волинської ікони в Луцьку.	10	2	2	6		РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 14. Дослідження і збереження пам'яток сакральної спадщини у храмах Волині.	16	2	2	10	2	РМГ, РЗ/К, Р/4
Разом за модулем 2	106	16	18	66	6	36
Активна робота на лекційний і семінарських заняттях						10
Виконання завдань самостійної роботи						14
Всього годин / Балів	240	40	38	146	16	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Провести історико-краєзнавче дослідження пам'яток сакрального мистецтва в окремій місцевості, населеному пункті, церкві, приватній збірці, музеї (на вибір здобувача вищої освіти).
2. Підготувати історичну довідку на один з іконописних осередків Волині.
3. Опрацювати книгу В. Пещанського і І. Свенціцького «Іконописна техніка та її джерела».
4. Опрацювати тему «Запровадження християнства і його культових атрибутів в Київській Русі».
5. Підготувати дослідження про ікону «Волинської Богородиці» XIV століття з Покровської церкви в Луцьку (збірка Національного художнього музею України).
6. Охарактеризувати картини релігійного змісту латинського письма з костелу Петра й Павла в Луцьку.
7. Вивчити пам'ятки культової архітектури національного значення в Луцьку.
8. Познайомитись з матеріалами наукових конференцій з волинського іконопису (наукові збірники «Волинська ікона : дослідження та реставрація»).
9. Волинська ікона в дослідженнях українських вчених у 20-40-х роках XX століття (С. Таранущенко, М. Біляшівський).
10. Павло Жолтовський в дослідженні пам'яток сакрального мистецтва Волині. 70-80-ті роки XX століття.

11. Релігійні музеї в Луцьку, Володимирі-Волинському, Житомирі в збереженні пам'яток сакрального мистецтва Волині в кінці XIX – на початку XX століть.
12. Найдавніші ікони Волині (Холмська Чудотворна ікона Божої Матері XI – XII століття, Дорогобузька Богородиця XIII століття, Волинська (Луцька) Богородиця першої половини XIV століття).
13. Богородчанський іконостас у творчій спадщині іконописця Йова Кондзелевича.
14. Найдавніші ікони Волині у збірці Рівненського обласного краєзнавчого музею.
15. Познайомитись з іконами Острозької іконописної майстерні.
16. Охарактеризувати місце творів поліхромної скульптури в сакральній спадщині України.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні освітнього компонента застосовується поточний та підсумковий семестрові форми контролю. Поточна оцінка є сумою балів, які отримує здобувач вищої освіти за: поточну роботу з відповідних тем (76 балів), активну роботу на лекційних і семінарських заняттях (10 балів). Також, передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу (14 балів). Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю (тестування) на лекціях та семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями (рефератами, повідомленнями, есе тощо) при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях.

При вивченні дисципліни необхідно спиратися на конспект лекцій, рекомендовану навчальну та наукову літературу. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії з проблем освітнього компонента.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі підписання здобувачем вищої освіти індивідуального плану обов'язковим є відвідування лише семінарських занять. Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати заняття; планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал; активно працювати на лекційних і семінарських заняттях, брати участь в обговоренні дискусійних питань; повною мірою долучатися до активних форм навчання; відпрацьовувати пропущені

семінарські заняття. З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі.

Недопустимими є: пропуски з неповажних причин та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (окрім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати усі навчальні завдання, завдання підсумкового контролю. У разі використання ідей, тверджень, відомостей при виконанні усіх завдань, передбачених силабусом, необхідно у формі посилань вказувати на джерела інформації. Дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дотримуватись положень «Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки».

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття з поважних причин та надав підтверджуючий документ, на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття (усно або у формі тестування) та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. Пропущені з поважних причин заняття відпрацьовуються у визначений час згідно затвердженого графіка.

Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки». Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, професійні стажування тощо), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту загалом, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені силабусом навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК (але не пізніше початку останнього місяця навчання, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання).

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої

освіти ВНУ імені Лесі Українки». Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи упродовж семестру за 100-бальною шкалою. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості – 100. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу.

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Яке місце займає волинська ікона в культурній спадщині України?
2. Які періоди пройшла в своїй еволюції волинська ікона?
3. У чому особливості творів волинської школи іконопису?
4. Поясніть поняття «ікона», «іконостас», «іконографія», «іконопис», «іконологія».
5. Кого з українських і зарубіжних дослідників волинської ікони ви знаєте?
6. Хто з відомих українських мистецтвознавців брав участь у наукових експедиціях по обстеженню храмів Волині на предмет виявлення і обліку пам'яток релігійного мистецтва, їх дослідження?
7. Хто провів першу атрибуцію пам'яток волинського іконопису?
8. Які ви знаєте найдавніші ікони волинського походження?
9. Розкажіть про історію Чудотворної ікони Холмської Божої Матері XII ст.
10. В якому храмі на Волині знаходилась ікона Волинської Богоматері XIV ст. і де вона зберігається зараз?

11. Які музеї в Україні мають колекції волинських ікон?
12. Коли і яким чином були сформовані музейні збірки волинського іконопису?
13. Які є види писемних джерел до історії іконопису Волині XI–XVIII століть?
14. Який літопис є джерелом до історії релігійного малярства Волині княжого періоду?
15. Яких волинських іконописців ви знаєте?
16. Які твори іконописця Йова Кондзелевича ви знаєте?
17. В яких монастирях на Волині служив і працював іконописець Йов Кондзелевич?
18. Які матеріально-технічні особливості волинської ікони?
19. Який шлях збереження пам'яток іконопису?
20. Назвіть дослідників і реставраторів волинської ікони.
21. Охарактеризуйте колекцію волинського іконопису у фондах Волинського краєзнавчого музею.
22. Експозиція якого музею в Україні присвячена виключно волинській іконі?
23. Коли було відкрито Музей волинської ікони в Луцьку?
24. Хто були донатори волинських ікон?
25. Які твори «Волинського іконописця 1630 року» ви знаєте?
26. Яка ікона була присутня на полі Берестецької битви в червні 1651 року?
27. Про яку ікону писав у своїй книзі Холмський єпископ Яків Суша?
28. Хто ввів термін «волинська ікона» у наукову літературу?
29. Які наукові зібрання з дослідження волинської ікони ви знаєте і де вони відбуваються щорічно?
30. Які чудотворні ікони Волині ви знаєте?
31. Кого з сучасних волинських іконописців ви знаєте? Які храми вони розписали?
32. Ікона – це культовий предмет чи пам'ятка мистецтва?
33. Охарактеризуйте пам'ятки культової архітектури княжої доби.
34. Сакральне мистецтво: поняття і види.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Александрович В. Холмська ікона Богородиці. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. 1999. 40 с.
2. Белікова Г. Богоматір Одигитрія (Перивлепта) Волинська. Матеріали до каталогу волинської ікони. *Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації*. Наук. зб. Матеріали VI міжнародної наукової конференції по волинському іконопису, м.Луцьк, 1-3 грудня 1999 року. Луцьк: Надстир'я, 1999. С. 95–97.
3. Буднікова В. Каталог фресок церкви Іоанна Богослова із фондів державного історико-культурного заповідника в м. Луцьку. *Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації*. Наук. зб. Матеріали VI міжнародної наукової конференції по волинському іконопису, м. Луцьк, 1–3 грудня 1999 року. Луцьк: Надстир'я, 1999. С. 105–106.
4. Gil A. Prawosławna eparchia chełmska do 1596 roku. Lublin-Chelm, 1999. 169 s
5. Єлисеєва Т. Збірка пам'яток Волинського іконопису XVI–XVIII ст.. Волинського краєзнавчого музею. *Волинський музей. Історія і сучасність*. Наук. зб. Луцьк: Надстир'я, 1999. Вип. 2. С. 154–159.
6. Історія української культури: в 5 т. Київ: Наукова думка, 2001–2003.
7. Ковальчук Є. Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 роки): Монографія. Луцьк: Волинські старожитності, 2013. 296 с.
8. Креховецький Я. Богослов'я та духовність ікони. Львів: Свічадо, 2002. 184 с.
9. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища. Збірник офіційних документів. Київ : Істина, 2002. 302 с.

10. Логвин Г. Н. Монументальне мистецтво, іконопис, книжкова мініатюра. Історія української культури: в 5 т. Т. 1. Київ : Наукова думка, 2001. 1134 с.

11. Луць В. Ікони Волині XIII–XVIII століть в збірці Рівненського краєзнавчого музею. Частина 2. Ілюстрації. Рівне, 1996. 259 с.

12. Міляєва Л., Логвин Г. Українське мистецтво XIV – першої половини XVII ст. Київ, 1963. 212 с.

13. Овсійчук В. Українське малярство X–XVIII століть. Проблеми кольору. Львів, 1996. 478 с.

14. Патріарх Димитрій (Ярема). Іконопис Західної України XII–XV ст. Львів: Видавництво „Друкарські куншти”. 2005. 505 с.

15. Рожко В. Українське православне церковне мистецтво Волині (IX–XX ст.). Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. 326 с.

16. Свенцицька В., Сидор О. Спадщина віків: Українське малярство XIV–XVII ст. у музейних колекціях Львова. Львів: Каменяр, 1990. 72 с.

17. Степовик Д. Історія української ікони X–XX століть. Київ, 1996. 468 с.

18. Mart K. Do piękna nadprzyrodzonego. Wystawaszuki sakralnej XVI–XX wieku ze zbiorow museum Chelmskiego i swiatyn dawnych diecezji Chelmskich/. Katalog. Tom II. Chelm, 2003. 96 s.

Інтернет-ресурси:

1. Волинський краєзнавчий музей (сайт). URL: <https://volynmuseum.com/>

2. Волинський краєзнавчий музей (ютуб). URL: <https://www.youtube.com/channel/UCBA6LT0fwFhLGucdAgMcZlQ>

3. Музей Волинської ікони. URL: <https://vkm.org.ua/>

4. Музеї. Музейний портал. URL: <https://museum-portal.com/ua/museums>

3. Український культурний фонд. URL: <https://ucf.in.ua/>